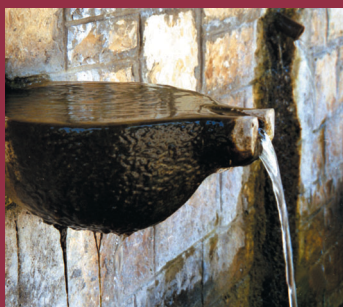
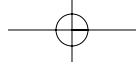

*Ο Δήμος Θεσπρωτικού και τα χωριά του
(περιοχή Λάκκα Σουλίου)*

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΟΥ

Ο Δήμος Θεσπρωτικού και τα χωριά του

Ξημερώνοντας, με τις πρώτες πρωινές ηλιαχτίδες να σκάνε πάνω στις βουνοκορφές, η μέρα αποκαλύπτει σιγά σιγά όλες τις ομορφιές της. Σ' αυτές και η μοναδική ομορφιά του Λακκιώτικου τοπίου, που περιγράφεται σε τούτο το έντυπο.

Όλα τα χωριά, καθισμένα αναπαυτικά στις πλαγιές των βουνών σαν σε μεγάλο θέατρο, με πρωταγωνιστές τους κατοίκους, που καθημερινά δίνουν την παράσταση του μόχθου και της επιβίωσης, διατηρώντας το

ήθος, το ύφος, την ευγένεια και τα χαρακτηριστικά που κληρονόμησαν από τους προγόνους και χάνονται στα βάθη των αιώνων. Η νύχτα ακόμα πιο μαγευτική με τα φώτα να λαμπυρίζουν απόμακρα σαν πυρολαμπίδες, την αστροφεγγιά να επιβάλλει τη γοητεία της και την

πνυχία να διακόπτεται απ' τ' ανδόνια, τα κοτσύφια και τις πετροπέρδικες, ανάλογα με την εποχή.

Εδώ όλες οι πέτρες της Πύρρας και του Δευκαλιώνα δένουν αρμονικά με τις βελανιδιές, τα πουρνάρια, τα σχοίνα και τους ελαιώνες.

Σ' αυτό τον τόπο άφησαν τις ευχές τους και οι Ιέρειες της Δωδώνης. Τις έφεραν οι προσκυνητές με τα τάματα και τον ιδρώτα που πότισαν τη γη, στο πέρασμά τους από και προς την ιερή βελανιδιά.

Εδώ άφησαν τις ευχές τους και τις ευλογίες τους ο Απόστολος Παύλος και ο Πατροκοσμά και κατά την παράδοση τα βουνά της Λάκκας περιδιάβηκε και ο Άη Γιώργης, τραυματίζοντας το θεριό.

Όλοι οι κάτοικοι των χωριών μια οικογένεια, συμπάσχουν και χαίρονται μαζί.

Χαρά στο Χάλασμα; Ακούγονται τα όργανα απ' τον Άσσο ως τα Λέλοβα κι' όλοι γληντούν.

Λύπη στον Νικοηίσι; Οι καμπάνες πένθιμες, ακούγονται από τα Μελιανά ως την Ποδογόρα κι' όλοι λυπούνται.

Εδώ από τα πολύ παλαιά χρόνια, κατοίκησε ένας κόσμος, που αποτελεί τα χωριά και τους οικισμούς της "Λάκκας του Λεθόβου" ή "Λάκκας Σούλι" όπως εύσχημα ονομάστηκε από την εποχή της Σουλιώτικης Συμπολιτείας. Το τμήμα αυτό σχηματίζει μια όμορφη κλειστή κοιλάδα, [Λάκκα], τη "Λάκκα Σούλι" που ακουμπάει τους ιερούς βράχους του Σουλίου και ορίζεται από δύο υψηλές βουνοσειρές, παραφυάδες της Ολύτσικας, με διεξόδους προς τα βόρεια και νότια. Μοιάζει με ένα ζωγραφικό πίνακα σπάνιας ομορφιάς και γοητείας. Η διαμόρφωση του χώρου της Λάκκας και η θέση της ευνόησε από τα πανάρχαια χρόνια την

ανθρώπινη εγκατάσταση και διαμονή. Λείψανα αυτής της ανθρώπινης παρουσίας μας φέρνουν πίσω 35.000 χρόνια π.Χ.. Έντονη από την παλαιολιθική, τη νεολιθική, την εποχή του χαλκού και του σιδήρου η ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα στον τόπο αυτό. Κατά την ιστορική περίοδο, ο τόπος αυτός αποτελούσε το κυριότερο πέρασμα προσκυνητών του Ιερού της Δωδώνης, από τη Νότια Ελλάδα.

Οι σπάνιες φυσικές ομορφιές, το απείρου κάλλους τοπίο της Λίμνης Ζηρού, το φανταστικό οροπέδιο των Παπαδατών, ο προϊστορικός τόπος του Κοκκινόπηλου, ο αρχαιολογικός χώρος των Βατιών, τα οικιστικά λείψανα αρχαίων οικισμών, τα υπολείμματα του

υδραγωγείου της Νικόπολης που περνούσε σ' όλη σχεδόν τη Λάκκα, οι Βυζαντινοί ναοί, με τις απαράμιλλες τοιχογραφίες, τα νεότερα μνημεία, τα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια και ο λαϊκός πολιτισμός, σε συνδυασμό με τη γνήσια Λακκιώτικη φιλοξενία συνθέτουν ένα ζωηρόχρωμο πορτρέτο και προκαλούν στον επισκέπτη να ενδιαφέρον να τα ανακαλύψει όλα αυτά και να τα απολαύσει.

Οι ευχάριστες και ομαλές διαδρομές, οι εύκολες και ασφαλείς οδικές προσβάσεις θα βοηθήσουν τον καθένα να επισκεφθεί και να γνωρίσει αυτή την όμορφη γωνιά της Ηπείρου.

Ο Περιβαλλοντικός – Πολιτιστικός Σύλλογος Δήμου Θεσπρωτικού ιδρύθηκε το 2006 με έδρα την Αθήνα, με σκοπούς και στόχους την περιβαλλοντική, οικιστική, πολιτιστική και οικολογική αναβάθμιση της περιοχής. Μέλη του συλλόγου εγγράφονται οι κάτοικοι της περιοχής και όσοι κατάγονται από τα χωριά του Δήμου Θεσπρωτικού, καθώς και οι σύζυγοι αυτών.

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Συλλόγου περιλαμβάνεται και η ανά χείρας έκδοση του Οδηγού Γνωριμίας, του Δήμου Θεσπρωτικού και των χωριών του, καθώς και του χάρτη της περιοχής που ομοιογουμένως έλειπαν. Η έκδοση αυτή κρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο αναγκαία, για τη γνωριμία, προβολή και ανάδειξη της περιοχής μας και είναι η πρώτη από μια σειρά δράσεις που προβλέπονται προς την κατεύθυνση αυτή. Τα κείμενα, οι φωτογραφίες, η επιμέλεια, η ευθύνη και το κόστος της έκδοσης είναι φροντίδα εξ ολοκλήρου των μελών του Συλλόγου.

Ευελπιστούμε ότι, το έντυπο αυτό θα αποτελέσει επαληθές και ερέθισμα για τους απόδημους, ώστε να

αποκαταστήσουν την επαφή και επικοινωνία τους με τη γη των πατέρων τους και για τους επισκέπτες, το διαβατήριο για να γνωρίσουν έναν εξαιρετικό τόπο και να γευτούν τις ομορφιές του.

Καλή περιήγηση...

Το Δ.Σ. του Περιβαλλοντικού

- Πολιτιστικού Συλλόγου Δήμου Θεσπρωτικού

Νικολάου Νικόλαος	(Ζερβό)
Δράκου Αικατερίνη	(Θεσπρωτικό)
Γιάννος Γεώργιος	(Νικολιτσι)
Χρήστου Παύλος	(Άσος)
Νάσης Αθανάσιος	(Παπαδάτες)
Ζήκος Νικόλαος	(Γαλατάς)
Βάσιος Ευάγγελος	(ΡΙζοβούνι)
Παπαγεωργίου Σωτήρ.	(ΡΙζοβούνι)
Σακκάς Κων/νος	(Ελαία)
Σταύρου Λάμπρος	(Μελιανά)
Φίντζος Κων/νος	(Θεσπρωτικό)

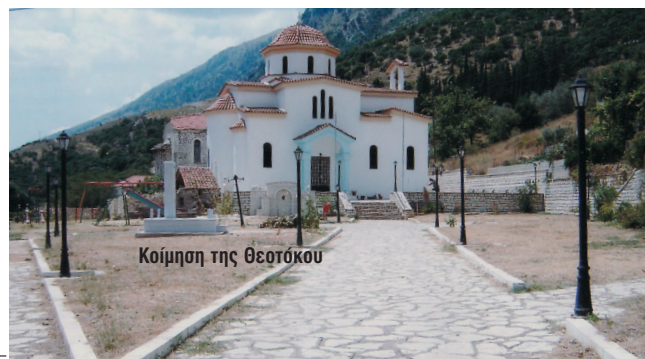

Το χωριό βρίσκεται στις βορειοανατολικές υπώρειες των Θεσπρωτικών ορέων (Μπαλντενέζι) σε υψόμετρο 400μ. και είναι χτισμένο στα ερείπια της αρχαίας πόλης Άσος που καταστράφηκε το 167 π.Χ από το Ρωμαίο στρατηγό Αιμίλιο Παύλο.

Η τοποθεσία αυτή είναι μοναδική με άριστες κλιματολογικές συνθήκες με πλούσια πανίδα και χλωρίδα. Στο κέντρο του χωριού υπάρχει μια πανέμορφη πλατεία στην οποία βρίσκεται το μνημείο των πεσόντων, η πετρόχτιστη βρύση και το συγκρότημα των τριών ναών του πολιούχου του χωριού Αγ. Γεωργίου, το οποίο περιλαμβάνει τον παλαιότερο ναό κτίσμα του 18ου αιώνα. Σήμερα διατηρείται μόνο ο γυναικωνίτης με σπάνιες αγιογραφίες. Το νεώτερο ναό κτίσμα του 1927-1954 μ, ιστορικό διατηρητέο μνημείο μεγάλων διαστάσεων. Τον ενοριακό ναό, σταυροειδής μετά τρούλιου, που θεμελιώθηκε το 1988. Βορειοδυτικά της σημερινής πλατείας, σε απόσταση 200 μέτρων, υψώνεται ο αιωνόβιος πλάτανος και το πηγάδι όπου πριν από μερικές δεκαετίες την ημέρα των Φώτων γίνονταν ο αγιασμός των υδάτων, το ερειπωμένο πέτρινο καφενείο και το χάνι κτίσματα της πρώτης δεκαετίας του 20ου αιώνα. Στη βόρεια είσοδο του χωριού στην ομώνυμη θέση υπάρχει το εκκλησάκι του Αγίου Κοσμά, χτισμένο στο λιοπέσο που μίλησε στους κατοίκους ο Κοσμάς ο Αιτωλός το 1779. Στη θέση Λάμποβο, σε απόσταση 700 μέτρων στα ανατολικά του σημερινού κέντρου βρίσκεται η Ιερά Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου (Παναγία η Λαμποβίτισσα). Το οικοδομικό συγκρότημα, ιστορικό διατηρητέο μνημείο, περιλαμβάνει ναό μετρίων διαστάσεων με γυναικωνίτη και ερειπωμένο χαγιάτι στη νότια πλευρά του, κτίσμα του έτους 1828, στα δυτικά του ναού υπάρχει ερειπωμένο ισόγειο κτίριο κελιών με κάτοψη ορθογώνια και δυο χώρους διαμονής και τον ημιερειπωμένο περιμετρικό μαντρότοίχο με πυλώνα στη δυτική πλευρά του. Στο συνοικισμό Κεράσσοβο

υπάρχει ο ενοριακός ναός του Αγίου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης που θεμελιώθηκε το 1966 και εγκαινιάστηκε το 1973. Στη θέση Λάκκα ανατολικά του χωριού και σε απόσταση 2 χ.μ βρίσκεται ο Ιερός ναός της Ζωοδόχου Πηγής, ιστορικό διατηρητέο μνημείο, κτίσμα του 18ου αιώνα.. Στην ίδια περιοχή υπάρχουν οι πηγές του μύθου με άφθονο νερό. Παλαιότερα λειτουργούσε με τα νερά της πηγής ο ημιερειπωμένος νερόμυλος, μαντάνια και η νεροτρουβιά που πρόσφατα ανακαίνιστηκε. Στη θέση Μπογόρτσα βορειοδυτικά του χωριού ήταν κτισμένος από τον Αλή Πασά ο πύργος της Μπογόρτσας, εκεί έγινε τον Απρίλιο του 1821 η μάχη της Μπογόρτσας μεταξύ των Σουλιωτών που ηγούνταν ο Μάρκο Μπότσαρης και της τουρκικής φρουράς του πύργου. Υπάρχουν ακόμη οι τάφοι των πεσόντων, πρόχειρες πολεμίστρες και η πέτρα που χρησιμοποίησε ο Μάρκο Μπότσαρης ως προκάλυμμα. Η περιοχή αυτή πήρε την ονομασία Κουρ Μπότσαρη (Πέτρα του Μπότσαρη).

Στο κέντρο του χωριού υπάρχει λαογραφική συλλογή του Αναστασίου Ε. Λαμπρούση και περιλαμβάνει εκθέματα από παραδοσιακές στολές, αγροτικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, όπλα, παλαιά χειρόγραφα κ.λ.π. Έχει πολλές φυσικές πηγές από τις οποίες ποτίζεται ο κάμπος και υδρεύεται το χωριό. Υπάρχουν πολλά δάση με μονοπάτια για απολαυστικούς περιπάτους τα οποία την κυνηγετική περίοδο κατακλύζονται από τους κυνηγούς της περιοχής μας. Το ποτάμι που διασχίζει τον κάμπο συμβάλλει στην ομορφιά του τοπίου και προκαλεί τον επισκέπτη να περπατήσει σε σκιερά από πλατάνια μονοπάτια κατά μήκος του ποταμού. Από τη βελανδία, μια τοποθεσία δίπλα από το γήπεδο, μοναδική σε θέα μπορεί ο επισκέπτης να αγκαλιάσει με το μάτι του όλη την περιοχή από την Ολύτσικα μέχρι την Άρτα. Οι κάτοικοι του χωριού είναι φιλόξενοι και πρόθυμοι να δώσουν πληροφορίες και να μιλήσουν για τον τόπο τους και την ιστορία του.

Γαλατάς

Σε μια τραπεζοειδή προεξοχή στις δυτικές πλαγιές του όρους **Λιμπούσι** με μορφολογία του εδάφους, που μαρτυρεί βίαιες γεωλογικές ανακατατάξεις είναι κτισμένο, σε υψόμετρο 180 μέτρων, το χωριό Γαλατάς.

Παλαιότερο χωριό με το ίδιο όνομα "**Μπουλήμει**" ευρίσκεται σε χαμηλότερο σημείο και νοτιοδυτικά του σημερινού. Υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι το χωριό αυτό που ανήκε σχεδόν σταθερά στην Σουλιώτικη Συμπολιτεία είναι ένα από τα χωριά της περιοχής "Λαμαρής" που καταστράφηκε από τους Τουρκαλβανούς στα χρόνια των αγώνων των Σουλιωτών (1788-1803) μαζί με τα χωριά Ζέρλα, Μουζιάκ, Σποράτι, και Βερέζα. [Αναφ. από Αν. Γεωργατζή στα "Χρονικά της Πρέβεζας" σελ. 19 τευχ. 1ο/1959]. Το θέμα χρειάζεται να διερευνηθεί περισσότερο και να τεκμηριωθεί ιστορικά. Ίχνη του χωριού αυτού είναι υπολείμματα από το χάνι και η μέχρι πρότινος κόγχη Ιερού Ναού στη θέση της οποίας υπάρχει σήμερα ο νεόδμητος ναός του Αγίου Σάββα. Ο Ναός περιβάλλεται από μεγάλη βαθύσκιατα πλατάνια και μαζί με την ομώνυμη βρύση "Σάββα" συνθέτουν ένα ειδυλλιακό τοπίο όπου μπορεί κανείς να ξεκουραστεί όταν ανηφορίζει τον δρόμο για το χωριό. Κοντά στην πηγή διασώζεται μεγάλη λιθόκτιστη δεξαμενή η οποία χρησίμευε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας για την συγκέντρωση του ελαιοκάρπου κατά τον χειμώνα και το καλοκαίρι για το πότισμα των πέριξ περιβολιών.

Μαζί με το Ζερβό αποτελούν το Δ.Δ. Γαλατά με 400 κατοίκους (απ.2001). Λόγω της τοπογραφίας που προσομοιάζει με εζώστη η θέα προς όλη τη Λάκκα είναι απεριόριστη. Προς τον βορρά το μάτι του παρατηρητή φτάνει απρόσκοπτα μέχρι την **Ολύτσικα** από την θέση **Τζουμπιώτα** και νότια μέχρι το "Στενό" και το "Ράντο" από τις θέσεις **Κυδωνιά** και **Παλιόκλεια**. Εκεί τα βουνά αφήνουν ένα άνοιγμα και ο ορίζοντας προς νότο μεγαλώνει μαζί με τα όνειρα των Νέων να ξεφύγουν από την φτώχεια.

Χωροταξικά το χωριό αποτελείται από την γειτονιά πέριξ της Βρύσης (δεν υπάρχει τώρα) την **Παλιόκλεια** και το **Μεσοχώρι**. Οι δύο γειτονιές στα προηγούμενα χρόνια αποτελούσαν τις αντίπαλες ομάδες που αγωνίζονταν στην "σκλητέζα", τη "φόρα", στις "τσούκιες" και άλλα ομαδικά παιχνίδια την περίοδο των Χριστουγέννων

Στο **Μεσοχώρι** ευρίσκεται η ηλιακόστρωτη πλατεία με τις μυλόπετρες, απομεινάρια αθηλής εποχής, το μοναδικό καφενείο, και ο ενοριακός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου με το 4οροφο καμπαναριό (του 1823) που συναγωνίζεται στο ύψος το κυπαρίσσι πλάι του. Η Παναγία είναι τρίκλιτος θωλιτή βασιλική του 1863, με ξύλινο τέμπλο του 1867 στο οποίο κυριαρχεί ως παράσταση η Άμπελος. Ο Ναός καθιερώθηκε το 1870 και είναι μερικώς ιστορημένος. Στις 15 Αυγούστου με την Εορτή της Παναγίας το χωριό πανηγυρίζει.

Σε ίση απόσταση από τους δύο συνοικισμούς (Ζερβό – Γαλατά) ευρίσκεται το παρεκκλήσι του Αη Νικόλα, κτίσμα του 19ου αιώνα, όπου κατά το έθιμο τα δύο χωριά συναντώνται την 3η μέρα της Λαμρής για την λειτουργία της Αγάπης και τον Λαμπριάτικο χορό. Ο δρόμος που οδηγεί προς Ζερβό και Ριζοβούνι είναι ιδανικός για περίπατο. Τοποθεσίες του χωριού, συνδεδεμένες με λειτουργίες του παρελθόντος, είναι: **Στάνη Μάνη**, **Γούβες του Γράβου**, **αλώνι του Γράβου**, **Παλαιόστανη**, **Τζιουμπιώτα**, **Παλαιόμυλος**, **Παλιόδεση**, **Φτέρη ή Γράς**.

Η Φτέρη ήταν το πρώτο γήπεδο όπου αγωνιζόταν η ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού «**Βικτώρια**».

Κύρια απασχόληση σήμερα των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία και η ελαιοκαλλιέργεια. Δεν είναι όμως η νοσταλγία των ξενιτεμένων, αρκετή να ξαναδώσει στο χωριό την παλαιά ζωντάνια. Χρειάζεται φαντασία και δράση την οποία διαθέτουν οι νέοι που πλαισιώνουν τον Εξωραϊστικό Σύλλογο του χωριού. Αυτό βεβαιώνεται από τις μέχρι τώρα δραστηριότητες τους, που δίνει πολλές ελπίδες, για το μέλλον του Χωριού.

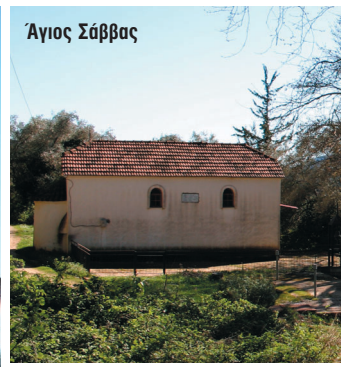
Κοίμηση της Θεοτόκου

Καμπαναριό

Άγιος Σάββας

Η Ελιά είναι από τα μικρότερα και μοναδικό σε συνεχή λειτουργία από τους αρχαίους χρόνους, χωριό της Λάκκας Σουλίου. Αποτελείται από δύο οικισμούς, την Ελιά και τα Πλατάνια, που συνολικά αριθμούν 40 περίπου μόνιμους κατοίκους.

Ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί τον Άγ. Αθανάσιο (κτίσμα του 1840), ο οποίος βρίσκεται σε περίοπτη θέση, τον Άγ. Αντώνιο σε λόφο ορατό απ'όλη τη Λάκκα και τον Άγ. Κων/νο. Ακόμη να ανακαλύψει τα υπολείμματα λαξευτών στο βράχο προαιώνιων κατοικιών του παλιού χωριού στη θέση **Μπίρα** και νότια του οικισμού Ελιά, τα καλοφτιαγμένα πέτρινα υπερωσμένα αλώνια, καθώς και το προϊστορικό **Κάστρο της Βέλιανς** στην **Παλιουργιά**.

Να θαυμάσει τους σταλαγμίτες και σταλακτίτες στις θέσεις **Μπίρα** και **Λαύρο** και να προσπαθήσει να κατέβει στην **Τρύπα του Τσαούση**.

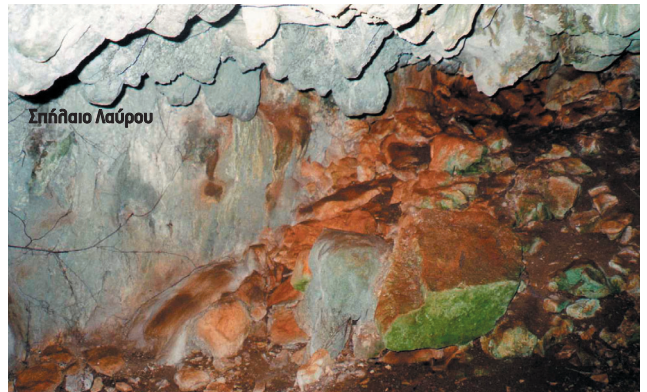
Ακόμη να φτάσει στις παλιές πέτρινες αγροικίες του βουνού και στις στρώγκες των τσοπαναράϊων.

Να περπατήσει στο πυκνό δάσος πλατανιών, στους απέραντους ελαιώνες, στις λουλουδιασμένες πηλαγιές και στην παραποτάμια κατάφυτη περιοχή.

Να σκαρφαλώσει στα αγνά του βουνού, στο πολλών αιώνων **Δέντρο του Τσαούση** (με περίμετρο κορμού 4,50μ.) και στα ρουμάνια των ρεματιών, ανάμεσα από τις αμέτρητες αιωνόβιες βελανιδιές. Και από εκεί ψηλά να αγναντέψει την Άρτα, την Πρέβεζα, τον Αμβρακικό, το Ιόνιο, τα Τζουμέρκα, το

Σούλι και την Κέρκυρα.

Μέσα στους οικισμούς να περιδιαβεί τα πέτρινα σπήτια και κοντά σε αυτά τις στέρνες, τα πηγάδια, τις αυλές, τους παραδοσιακούς φούρνους, τις μάντρες, το Δημ. Σχολείο με το υπέροχο δασύλλιο. Και κατόπιν να πιει τον καφέ του στο καφεενείο ή σε όποιο σπήτι θέλει, κουβεντιάζοντας με τους φιλόξενους κατοίκους και αφήνοντας τα παιδιά να παίξουν στο γήπεδο Πλατανίων. Και φεύγοντας να προμηθευτεί ελιές, ακτινίδια και άλλα είδη, ακόμη και γαλακτοκομικά από το τυροκομείο. [βλ. Αθ. Δ. Στράτη «Ντάρα Λάκκας Σουλίου, Ιστορία – Τοπωνύμια», Αθήνα 2008].

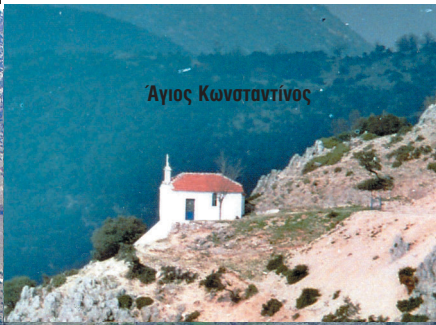

Πέτρινο Αλώνι

Βελανιδιές
στον Τσαούση

Άγιος Κωνσταντίνος

Ζερβό

Συνοικισμός του Δ.Δ. Γαλιτά. Είναι κτισμένο σε υψόμετρο 250-300 μέτρα, στις σκιερές υπώρειες των ανατολικών βουνών της Λάκκας, σε μία περιοχή με πολλά νερά, κατάφυτη από ελιές, οπωροφόρα και άγρια δέντρα και θάμνους. Από το 1925 ήταν Κοινότητα με το Γαλιτά (Μπουλήμη) μέχρι το 1998 που συναποτελούν πλέον Δ.Δ. του Δήμου Θεσπρωτικού. Το Ζερβό ιστορικά είχε την ίδια μοίρα με τα άλλα χωριά της Λάκκας. Το 1705 αποσπάστηκε από το Ζερβό μία οικογένεια και εγκαταστάθηκε στο Σούλι. Αποτέλεσε μια από τις επτά οικογένειες της Κιάφας, αυτή των Ζερβάτων, που αγωνίστηκαν στο Σούλι και αργότερα στο Μεσολόγγι. Ο Χρ. Περραιβός γράφει («Ιστορία Σουλίου και Πάργας», 1857, σελ. 14): «*Η φυλή των Ζερβάτων κατάγεται από εν χωρίον της Άρτης (σημ. Πρεβέζης), Ζερβόν ονομαζόμενον...*»

Το 1913 το Ζερβό είχε 307 κατοίκους, το 1951 είχε 366 και στην απογραφή του 2001 είχε 172 κατοίκους. Το Ζερβό συνδέεται με ασφαλιστοστρωμένους δρόμους με την κεντρική οδική αρτηρία της Λάκκας και με τα χωριά Παπαδάτες και Γαλιτά. Ορεινός αγροτικός δρόμος οδηγεί στους βοσκότοπους του βουνού και φτάνει μέχρι την Εθνική Οδό Άρτας- Ιωαννίνων στη θέση Ασπροχάληκο. Ενδιαφέρουσες τοποθεσίες του χωριού είναι τα **Πλάτανια** με τους αιωνόβιους πλάτανους και τη μεγαλύτερη πηγή του χωριού (Γκούρα) που στο πέρασμα των αιώνων ξεδιψούσε το χωριό και πότιζε τους κήπους του και συνεχίζει και σήμερα να υδροδοτεί το Δημοτικό μας Διαμέρισμα, η **Μπέρα** του **Λιάτσι** [μεγάλη σπηλιά όπου κατέφυγε ολόκληρο το χωριό κατά τους βομβαρδισμούς από τους Γερμανούς], ο **Σταυρός**, το

Λιμπούσι με τον **Άγιο Κωνσταντίνο** σε μια περιβληπη θέση με απεριόριστη θέα σε όλη τη Λάκκα μέχρι τον Αμβρακικό, η Γκρομποπούλα, τα **Χίλια Σπία** που η παράδοση τα συνδέει με την κατασκευή του Ρωμαιοκράτου Υδραγωγείου της Νικόπολης, το **Βρωμοπήγαδο** και το **Ασπροπήγαδο** που κατά την παράδοση ανάγονται στην εποχή του βασιλιά Πύρρου.

Η περιοχή του Ζερβού προσφέρεται για περπάτημα από τον **Άγιο Νικόλαιο** στα σύνορα με το Γαλιτά ως την **Άγια Παρασκευή**, στην **Πασχαλιάδα**, στα σύνορα με τις Παπαδάτες και για ορειβασία στους εντυπωσιακούς ορεινούς σχηματισμούς του βουνού που δεσπόζει πάνω από το χωριό, όπου υπάρχει και πίστα ανεμοπτεριστών. Σήμερα στην πλακόστρωτη πλατεία του χωριού με την εκκλησία του πολιούχου **Αγίου Δημητρίου**, που τον κοσμεί το ξακουστό πουρνάρι και κοντά το λιθάρι της νύφης από όπου κατέβαιναν οι νύφες από το άλλο για να μπουν στην εκκλησία και μετά το μυστήριο πάλι από αυτό ανέβαιναν στο άλλο για να πάνε στο σπίτι του γαμπρού, το δημοτικό σχολείο και τα παραδοσιακά καφενεία, ο επισκέπτης θα συναντήσει τους φιλόξενους Ζερβιώτες και θα βρεθεί σ' ένα ζεστό και φιλικό περιβάλλον.

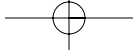
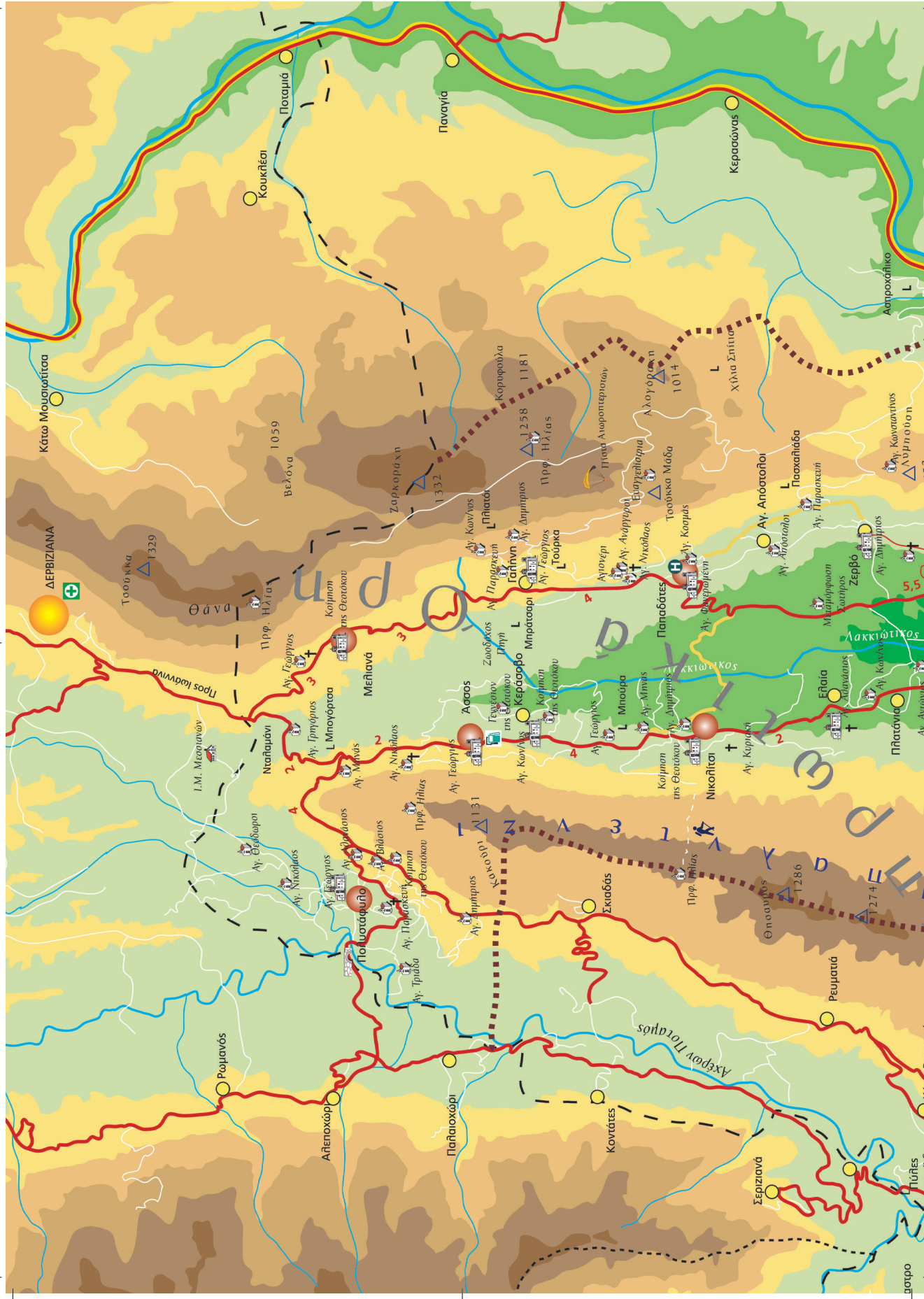
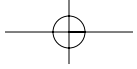
Τη λαμπρή μπορεί να τραγουδήσει και να χορέψει τους παραδοσιακούς χορούς και να πάρει μέρος σε παλιά κλέφτικα παιχνίδια που παίζουν μέχρι σήμερα οι άντρες του χωριού. Στις αρχές Αυγούστου θα γλεντήσει στο πανηγύρι - αντάμωμα που οργανώνουν κάθε χρόνο οι σύλλογοι του χωριού και την Καθαρή Δευτέρα θα γευτεί τη νόστιμη φασολάδα και τα Σαρακοσιανά. Απέχει 7 χιλιόμετρα από το Θεσπρωτικό.

Το πουρνάρι της εκκλησίας

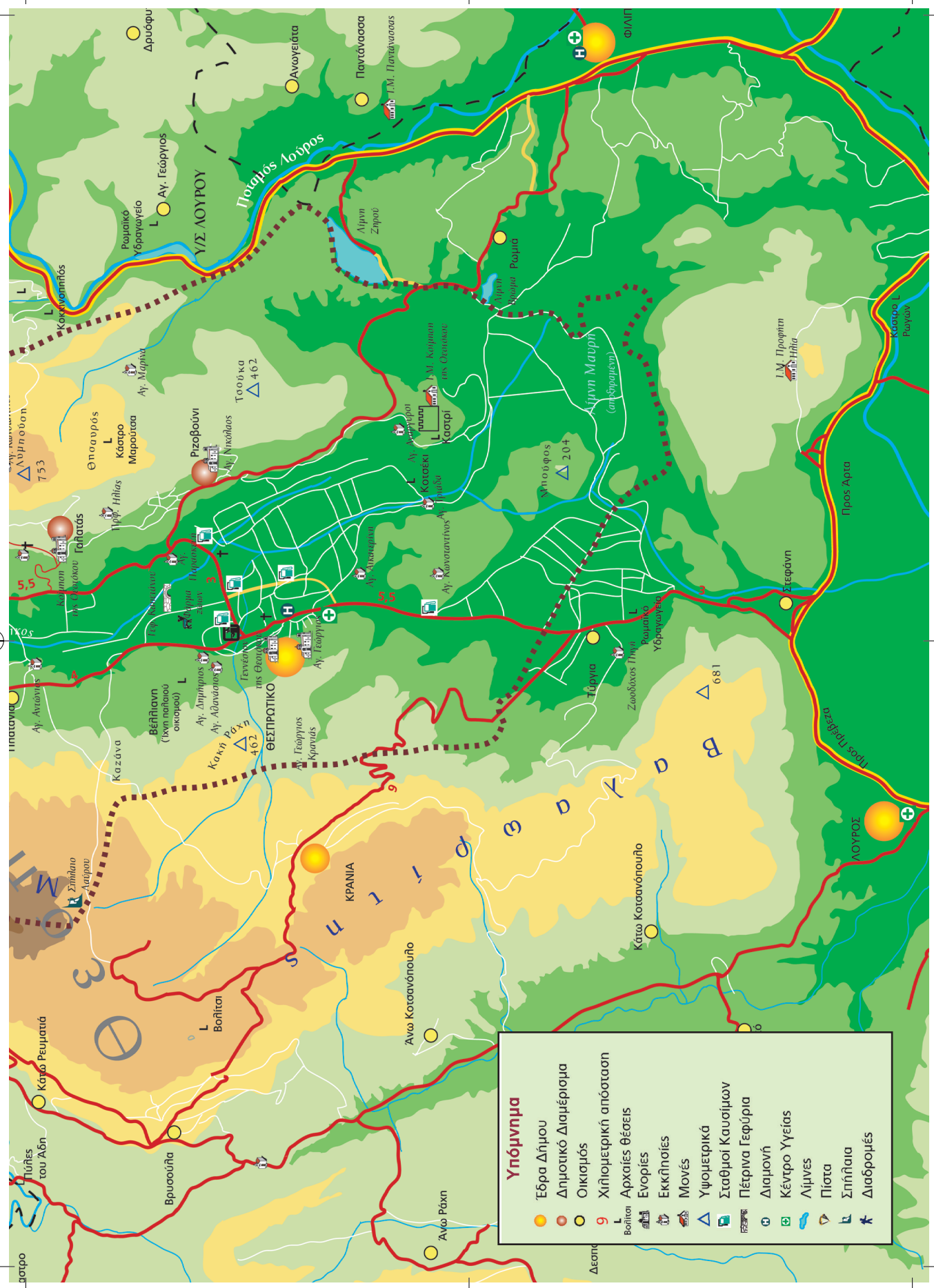

Άγιος Δημήτριος

Υπόμνημα

- Έδρα Δήμου
- Δημοτικό Διαμέρισμα
- Οικισμός
- Χιλιομετρική απόσταση
- Αρχαίες θέσεις
- Ενορίες
- Εκκλησίες
- Μονές
- Υψομετρικά
- Σταθμοί Καυσίμων
- Πέτρινα Γεφύρια
- Διαμονή
- Κέντρο Υγείας
- Λίμνες
- Πίστα
- Σηλήθια
- Διαδρομές

Το Θεσπρωτικό (ή Λέλοβα μέχρι το 1927) είναι σήμερα η έδρα του ευρύτερου Καποδοτριακού Δήμου Θεσπρωτικού, στη βάση του λόφου Κακή Ράχη.

Στο **Κάστρο της Βέλιανς** (Παλιουριά) στα βόρεια υπάρχουν ερείπια οικισμού τουλάχιστον των κλασικών χρόνων. Τμήματα του **ρωμαϊκού υδραγωγείου της αρχαίας Νικόπολης** είναι ορατά σε κάποια σημεία μέσα από τους κήπους των σπιτιών και πίσω από τις εργατικές κατοικίες (εδαφοτομή).

Αξίζει να επισκεφθείτε την κεντρική εκκλησία της **Παναγίας της Λαμποβίτσας** (18ος αι.) με 9 εσωτερικούς τρούλους, ξυλόγλυπτο επίχρυσο τέμπλο και αγιογράφηση του 1797 (η οποία το 2008 συντηρήθηκε και αναδείχθηκε η εξαιρετική της τέχνη) καθώς και το μνημειακό πέτρινο καμπαναριό της. Τα **παραδοσιακά πέτρινα σπίτια** 100- 200 ετών (πολλά καλοδιατηρημένα, άλλα μισοερειπωμένα), τα παλιά πέτρινα πηγάδια του κάμπου, το ιστορικό γεφύρι του **Καπετάνου**, το μοναδικό που σιωπάζει στο Ν. Πρεβέζης (εν μέρει επικωματωμένο), το πέτρινο **Κοτσέκι** (διώροφο πέτρινο κτήριο για την αποθήκευση κι επεξεργασία δημοτικών και του καλαμποκιού) αναδεικνύουν τη μαστοριά των ντόπιων κτιστών. Σε ένα τέτοιο πέτρινο σπίτι (1850) βρίσκεται και το **Λαογραφικό Μουσείο του Γιώργου-Γιάννου** με αξιόλογα εκθέματα λαϊκού πολιτισμού. Ξεχωριστού κάλλους κι αρχιτεκτονικής αξίας είναι κι η οικία Λογοθέτη, όπου φιλοξενήθηκαν προσωπικότητες όπως κι ο Πατροκοσμάς το 1779. Εξίσου αξιόλογο είναι και το πέτρινο Δημοτικό Σχολείο, εν λειτουργία σήμερα, κτίσμα του 1935-38. Από τα 5 **ξωκλήσια** (3 στον κάμπο και 2 στις πλαγιές του βουνού με εξαιρετική θέα) το ένα, ο Αγ. Αθανάσιος είναι με νεότερη αγιογράφηση. Ο Αγ. Γεώργιος, η δεύτερη ενορία, ανασυλήθηκε και αγιογραφήθηκε εκ

νέου μετά από την πυρκαγιά του 1996.

Αν βρεθείτε το **Πάσχα** στα Λέλοβα, παρακολουθήστε το **χορό της Λαμπρής** (Παπαδημοπούλα) στο λιθόστρωτο Μεσοχώρι μετά την ακολουθία της Αγάπης. Μπείτε κι εσείς στο χορό και τραγουδήστε τα τοπικά παραδοσιακά τραγούδια. Την πρώτη Κυριακή μετά το Δεκαπενταύγουστο, στη **γιορτή του Συλλήγου Γυναικών** παρακολουθήστε αναπαράσταση τοπικών δραστηριοτήτων και γευθείτε φαγητά και πίτες. Διασκεδάστε την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς στο **Καρναβάλι** και την **Κ. Δευτέρα** γευθείτε παραδοσιακά νησίσιμα και φαροσλάδα στο Μεσοχώρι. Το **πανηγύρι στις 8 Σεπτεμβρίου** (Γενέσιο της Θεοτόκου) είναι μια ακόμη μεγάλη γιορτή του χωριού. Μέσα στην όμορφη φύση και την πλούσια βλάστηση θα **περπατήσετε** είτε ανηφορίζοντας στο βουνό προς την «Τρύπα του Ρεμπόκα» για να βρεθείτε στον Αν-Γιώργη Κρανιάς, είτε προς την Παλιουριά και Πλατάνια (Β.) έχοντας πάντα μια μαγευτική θέα προς τα απέναντι χωριά και τον κάμπο.

Ακολουθήστε και τον πιο ήπιο κλασικό περίπατο των Λελοβιτών προς το Ριζοβούνι μέσα από τον κάμπο και τις καλλιέργειες. Φωλιές πάνω σε στύλους της ΔΕΗ φιλοξενούν 4-6 **οικογένειες πελαργών** από Μάρτιο έως Αύγουστο. Μην παραλείψετε να προμηθευτείτε παραδοσιακά προϊόντα (γλυκά κουταλιού, τραχανά, χυλοπίτες) από τον **Αγροτικό Συνεταιρισμό Γυναικών «Η Μικρή Λάκκα Σούλι»** που στεγάζεται στο παλιό **πέτρινο Σχολαρχείο** περί το 1850. Στη νότια είσοδο του χωριού υπάρχει ο σνοικισμός των **Εργασιακών κατοικιών** και δίπλα το **Κέντρο Υγείας**. Γήπεδα ποδοσφαίρου 5x5, τένις, μπάσκετ στις εργατικές κατοικίες διατίθενται για τους αθλούμενους.

Η Παναγία η Λαμποβίτσας

Δημοτικό Σχολείο

Μελιανά

Τα Μελιανά βρίσκονται σκαρφαλωμένα στην εσαυτιά του νομού Πρέβεζας, στα σύνορα με το Νομό Ιωαννίνων,. Ανήκει στα χωριά της Κάτω Λάκκας Σουηίου. Στα βόρεια έχει τα Δερβίζιανα, στα νότια το Χάλασμα Παπαδατών και στα ανατολικά τη Μουσιωτίτσα και το Κουκλέσι. Το ποτάμι χωρίζει το χωριό με τον Άσσο από τα δυτικά. Είναι κτισμένο στις δυτικές υπώρειες του Ξηροβουνίου, σε υψόμετρο 560 μ.

Το όνομά του, κατά μία εκδοχή, οφείλγει στη μεγάλη οικογένεια **Μελιά**, που έλκει την καταγωγή της από εδώ. Κατά μία άλλη εκδοχή το έλαβε από το δέντρο μελιά (κοινώς φράξος), που φύεται πλούσια στις πλαγιές του. Το χωριό ήταν το πλέον φτωχό της Λάκκας, γιατί δεν είχε γεωργική παραγωγή, παρά μόνο αιγοτροφία και παραγωγή ξυλάνθρακα.

Τα Μελιανά ανήκαν κατά περιόδους, από το 1745 έως το 1791, στη Συμπολιτεία Σουηίου.

Κυριότερα τοπωνύμια είναι: *Κρουάθι βρύση, Μελίραζν, Νταλαμάνι, Ρουκάνα, Λάκκο Σύρα, Στάνη Σούλιως, Κροϊζάβω, Πετρίτση, Σκίμνη Γκόρμπι κ.λ.π.*

Στα ΝΔ του οικισμού, στο ρέμα, υπάρχει ο κλειστός σήμερα «βακούφικος» νερόμυλος. Ενοριακός ναός είναι της **Κοίμησης της Θεοτόκου** και κοιμητηριακός ο ναός του **Αγίου**

Γεωργίου. Ακόμη υπάρχουν τα εξωκκλήσια του Προφήτη Ηλία, του Αγ. Γρηγορίου και του Αγ. Γεωργίου. Σήμερα τα Μελιανά αποτελούν Δ.Δ. του Δήμου Θεσπρωτικού και λειτουργεί ακόμη, από τα λίγα στη Λάκκα Σούλι, το Δημοτικό Σχολείο με 9 μαθητές. Έχει πλεωφοριακή σύνδεση με το Θεσπρωτικό και τις άλλες πόλεις.

Όμως η ορμή της αστυφιλίας έχει κτυπήσει και τούτο το χωριό. Τα περισσότερα παιδιά από τα τις 135 οικογένειες του ξενιτεύτηκαν. Τα σπίτια ερήμωσαν. Οι δρόμοι χορτάριασαν, τα χωράφια κλείστηκαν από τα δέντρα. Τα πλούσια κρυστάλλινα νερά του τρέχουν χαμένα στα πλαγκάδια. Δεν ακούγονται πλέον οι φωνές των παιδιών, τα σαλαίσματα των τσοπάνων, οι φωνές αγοριών και κοριτσιών. Αργά ξύπνησε η πολιτεία και καταστρώνει σχέδια για λίμνες και παραεργατίες. Μόνο οι ενέργειες του Τοπικού Συμβουλίου και των Συλλόγων, με την βοήθεια των ίδιων των Μελιανιτών, μπορούν να σώσουν ό,τι απέμεινε. Έτσι, που να παραδώσουν στα παιδιά τους τις ρίζες των πατέρων, τα έθιμά τους, τις συνήθειές τους. Έτσι, που και εκείνα να υπερηφανεύονται και να λένε: «Κατάγομαι και εγώ από τα Μελιανά».

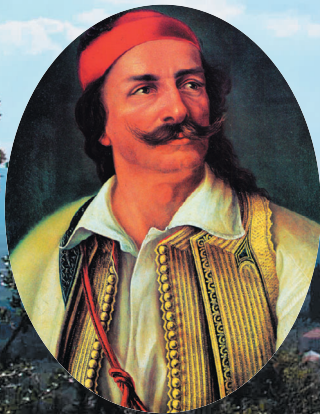
(πηγή: *Αθανάσιος Δ. Στράτη «Ντάρα Λάκκας Σουηίου, Ιστορία – τοπωνύμια»*).

Νότια Είσοδος

Κοίμηση της Θεοτόκου

Λάμπρος Βέικος

Νικολίτσι

Σε περίοπτη θέση στη Λάκκα, στην πανέμορφη και κατάμεστη από ελαιώνες πλαγιά, είναι χτισμένο το Νικολίτσι. Σε υψόμετρο περί τα 230 μέτρα, γεωγραφικό μήκος (20° 46' Β) πλάτος (39° 19' Α), διαπερνάται από τη 10η επαρχιακή οδό. Ανάμεσα στα χωριά Ελιά και Άσσο, είναι χτισμένο στους πρόποδες του βουνού Μπαλντενέζι (Θησαυρός 1286 μ), του συμπλέγματος των Θεσπρωτικών Ορέων. Βρίσκεται λίγο δυτικότερα από τη θέση Μπούρα, που σύμφωνα με τα λιγοστά ευρήματα και την προφορική παράδοση ήταν χτισμένο το χωριό παλαιότερα. Έχει διασωθεί μάλιστα στην περιοχή το δίστιχο, «**Ντάρα Μπούρα Καστροχώρι, Λέλοβα πεντ' έξη σπίτια**», που επιβεβαιώνει τα λίγα στοιχεία που έχουμε για την περιοχή.

Το Νικολίτσι, με το Μπουλμετί και τα Λέλοβα, ήταν ένα από τα μόνιμα χωριά της Σουλιώτικης Συμπολιτείας. Νικολιτσιώτικης καταγωγής μάλιστα ήταν και ο «περιώνυμος δια την ανδρείαν και το κάλος» Στρατηγός - οπλαρχηγός των Σουλιωτών, **Λάμπρος Βέικος**.

Τα παλαιότερα χρόνια το Νικολίτσι, λόγω του μεγάλου ελαιώνα του, τροφοδοτούσε με λάδι την περιοχή, πράγμα που συμβαίνει και στις μέρες μας. Μάλιστα πολλά μοναστήρια είχαν βακούφια στους ελαιώνες του χωριού και την περίοδο της καρποφορίας και του λιομαζώματος πολλοί καλόγεροι διέμεναν στο χωριό για να συγκεντρώσουν τον ευλογημένο καρπό. Οι Νικολιτσιώτες πάντα είχαν και λίγο λάδι για τις Φιλόχρηστες (έτσι ονόμαζαν τις ζητιάνες).

Στην κατοχή την 1η Ιουλίου 1943 ανήμερα των Αγίων Αναργύρων, το χωριό βομβαρδίστηκε από Γερμανικά αεροπλάνα, με νεκρούς τραυματίες και καταστροφές. Στις 23 και

24 Μαΐου 1944, στους πρόποδες του βουνού πάνω από το χωριό διεξήχθη νικηφόρα μάχη υπέρ του 24ου Συντάγματος του ΕΔΕΣ και Διλοχίας Γερμανών.

Σήμερα το χωριό κατοικείται από 230 περίπου κατοίκους και σε αυτό υπάγονται διοικητικά οι οικισμοί της Ελιάς και των Πλατανιών. Η οικονομία του εξακολουθεί να στηρίζεται στην αγροτοκτηνοτροφική παραγωγή.

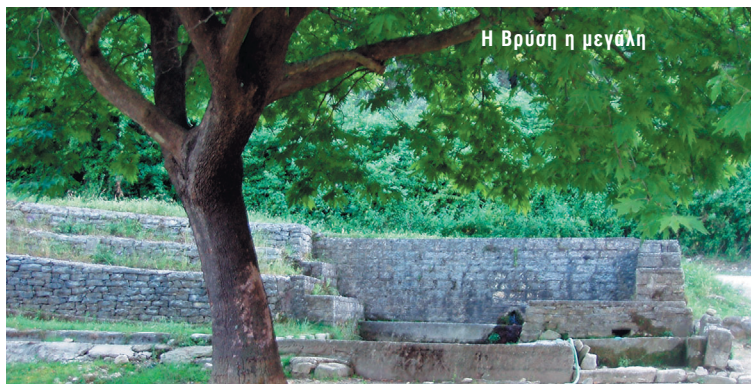
Μητροπολιτικός Ναός της **Κοιμήσεως Θεοτόκου** (Παναγία) με το μοναδικό Μετσοβίτικης τεχνοτροπίας ταβάνι. Χτίστηκε το 1940 στη θέση παλαιότερης που καταστράφηκε από πυρκαγιά και ήταν η αρχαιότερη Εκκλησία της Λάκκας κτισμένη στα 1766.

Τα μονοπάτια περιπάτου, τα πανέμορφα ξωκλήσια του Αγίου Μηνά και του Άϊ-Γιώργη, η κουβέντα στα καφενεία και τις ταβέρνες του χωριού, θα ικανοποιήσουν σίγουρα τους επισκέπτες. Το ίδιο ικανοποιημένοι θα μείνουν όσα πάνε μια βόλτα ως το Λακκιώτικο ποτάμι μέσα από τις παραδοσιακές καλλιέργειες και τα μποσάνια. Επί πλέον κάποιος μπορεί να απολαύσει την ομορφιά του Λακκιώτικου πράσινου τοπίου, ενώ τα λιγοστά πέτρινα σπίτια αποτελούν δείγματα μιας παλαιότερης αρχιτεκτονικής. Μπορεί κανείς να δροισιστεί στις βρύσες, που ακόμη αναβλύζουν γάργαρο νερά και να ξεκουραστεί στον ίσκιο των αιωνόβιων πλατανιών. Από την Άνοιξη μέχρι το Φθινόπωρο, εξαιτίας του ξηρού κλίματος της περιοχής, η πιο απολαυστική ώρα είναι το απόβραδο, μετά τη Δύση του ήλιου.

Περισσότερες πληροφορίες για το Νικολίτσι μπορεί να βρει κάποιος στο βιβλίο της Μαρίας Χ. Ναστούλη «**ΤΟ ΝΙΚΟΛΙΤΣΙ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ**». Επίσης στην τριμηνιαία εφημερίδα «**Εν Νικολιτσιώ**», καθώς και στην επίσημη ιστοσελίδα του χωριού www.nikolitsi.com.

Αγία Κυριακή

Η Βρύση η μεγάλη

Παπαδάτες

Ιστορικό χωριό της Ηπείρου και κεφαλοχώρι της Λάκκας Σούλι. Η προνομιακή του θέση αποτέλεσε σταθερά τόπο κατοικίας και εστία σημαντικής διαχρονικής παρουσίας.

Οι ιστορικές τοποθεσίες Πασσαλιάδα, Κόμμαρι, Μπράτσαρι, Πηλιατόι, κ.ά. φιλοξένησαν σε μακρινές εποχές οικισμούς και κατοίκους, για τους οποίους, δυστυχώς, δεν υπάρχουν μαρτυρίες και ντοκουμέντα πέραν μύθων και δοξασιών.

Οι ιστορικές μαρτυρίες έχουν αφηγηρία το έτος 1743, κατά το οποίο θεμελιώθηκε, το πρώτον, ο Ι.Ν. Αγίας Φανερωμένης. Πάντως είναι βέβαιο ότι μετά το 1730 και οι Παπαδάτες ήσαν φόρου υποτελείς στη Σουλιώτικη Συμπολιτεία. Το χωριό επισκέπτεται το 1777 ο εθναπόστολος Κοσμάς ο Αιτωλός. Μετά από το φλογερό του κήρυγμα, ιδρύει Σχολείο, όπως επιβεβαιώνεται από τη γνωστή επιστολή του, προς τους κατοίκους των Παπαδατών. Τον Οκτώβριο του 1912 ελευθερώνεται, όπως και όλη η Λάκκα και η περιοχή, από την τουρκική σκληραβία και τυραννία. Μετέκοντας πλέον στην εθνική ζωή οι Παπαδιώτες παίρνουν μέρος στους εθνικούς αγώνες του 1918-22, στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-41 και στην εθνική Αντίσταση 1942-1945.

Οι Παπαδάτες βρίσκονται στον οδικό άξονα Φιλιππιάδα- Δερβιζιανά.

Στην πλατεία του χωριού, μπορεί ο επισκέπτης να προσκυνήσει, στο Βυζαντινού ρυθμού - διατηρητέο μνημείο - παλαιό Ι.Ν. της Αγίας Φανερωμένης, που βρίσκεται στο στάδιο της αποκα-

τάσασής της από τις ζημιές του σεισμού του 1981 και στο νέο επιβλητικό Ναό. Μπορεί να θαυμάσει το πετρόχτιστο καμπαναριό, κτίσμα του 1923 και τη νεότερη προτομή του εθναπόστολου Κοσμά του Αιτωλού, να ανεβεί στην πηγή "Αγιονέρι" και να προσκυνήσει την Αγία Παρασκευή στο Χάλασμα.

Αν θέλει κανείς να επικοινωνήσει με τις Παπαδάτες και τους Παπαδιώτες πρέπει να παρευρεθεί, την Παρασκευή της Λαμνής, το απόγευμα, που κορυφώνεται με το "δίπλωμα" ο τοπικός Παραδοσιακός χορός "Καγκελάρης". Αν θέλει να χορέψει, να διασκεδάσει και να γευτεί την Παπαδιώτικη φιλοξενία, πρέπει να επισκεφτεί το χωριό, τη Λαμνή, το πανηγύρι, την Κυριακή και Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος, την γιορτή του Αγίου Κοσμά 24 Αυγούστου και τη "Γιορτή της Ελιάς" στις αρχές του Νοεμβρίου.

Τα τελευταία χρόνια οι Παπαδάτες έχουν εξελιχθεί σε σπουδαίο θερινό θέρετρο της περιοχής. Η θέση του χωριού, η ευρύχωρη πλατεία, αλλά κυρίως η ζεστή φιλοξενία και η περιποίηση που βρίσκουν οι επισκέπτες στις ταβέρνες και τα σουζέρι του χωριού τους οδηγούν όλο το χρόνο εδώ στις Παπαδάτες. Η επέκταση μάλιστα της φιλοξενίας και στη διαμονή στον νεόκτιστο Ξενώνα, προσδίδουν πλέον στις Παπαδάτες ακαταμάχητη προτεραιότητα. Πληροφορίες μπορείτε να βρείτε και στον ιστότοπο www.papadates.gr.

(βλ. Σωκράτη Βασιλείου: «Καγκελάρης Παπαδατών» & «Ήπειρος, Λάκκα Σούλι, Παπαδάτες»).

Άκ. Κοσμάς

Αγιονέρι

Πολυστάφυλο

Το Πολυστάφυλο ανήκει στη Λάκκα Σούλι, βρίσκεται στα βόρεια του Δήμου Θεσπρωτικού και του Νομού Πρεβέζης. Η Ρουσιάτσα σύμφωνα με ιστορικές πηγές περί το 1720 κατοικείται από 2 φάρες με αρκετές οικογένειες, ενώ το 1741 συμπεριλήφθηκε στη Σουλιώτικη Συμπολιτεία. Το χωριό επί Τουρκοκρατίας ονομάζονταν **Τζεφλήκι** ή **Τζεφλήκ** και στη συνέχεια Ρουσιάτσα. Το χωριό είναι χτισμένο στην υπώρεια του Μπαλιντανέζι (ή Μπαλιντενέζι) που είναι προέκταση των Θεσπρωτικών Όρεων με υψηλότερες κορφές το Κακούρι και τη Λακακέρα (1131μ.). Το χωριό συνορεύει Ν. με το Σκιαδά, Δ. με το Αλεποχώρι Μπότσαρη και το Παλαιοχώρι Μπότσαρη, Β. με τα Δερβίζιανα και Α. με τον Άσσο. Ο πληθυσμός σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2001 ήταν 374 κάτοικοι, δυστυχώς όμως όπως και στα υπόλοιπα χωριά ο πληθυσμός βαίνει συνεχώς μειούμενος. Ο ποταμός Αχέροντας, τα Σουλιώτικα όρη στα δυτικά μαζί με το υψηλότερο βουνό στα βόρεια της Λάκκας το όρος **Τόμαρος** (Ολύτσιας 1974 μ.), συνθέτουν ένα όμορφο γεωγραφικό ανάγλυφο προσδίδοντας υπέροχο μικροκλίμα στην περιοχή. Παραποτάμια βρίσκεται ο πολυσταφυλιτικός κάμπος ο οποίος τελευταία με τον αναδασμό διαθέτει ένα σύγχρονο αρδευτικό δίκτυο.

Τοπωνύμια: **Νιράσα, Κακούρι, Γκούρζα, Κόντρα, Λακακίερα, Λέρζα, Μπάλτες, Δάμη, Σουγγάρι, Μοτσάρα Τσαφούτσια, Ξυλόκαστρο, Μετσά, Μπιογόρτζα, Καμπασιός (ο κάμπος του Πασά)** κ.α. Στο χωριό υπάρχουν 10 εκκλησίες: ο **Άγ. Γεώργιος** είναι ο κεντρικός ναός του χωριού, ο οποίος χτίστηκε πρόσφατα από δωρεές των κατοίκων δίπλα στην παλιά εκκλησία. Η **Άγ. Τριάδα** στην οποία πραγματοποιείται το πανηγύρι την επόμενη μέρα

του Αγ. Πνεύματος παλιότερα ήταν μοναστήρι. Η **Κοίμηση της Θεοτόκου** είναι η παλιότερη εκκλησία του χωριού χτισμένη το 1848, ενώ γύρω από την εκκλησία βρίσκονται πελώριοι πλάτανοι από το 1836. Επίσης υπάρχουν και πολλά ξωκλήσια τα οποία συνδέονται με μοναδικά μονοπάτια μέσα από κατάφυτα δάση. Κοντά στην είσοδο του χωριού υπάρχει ένα πανέμορφο δάσος από δρύες. Το χωριό είναι κατάφυτο από βελανιδιές, φράξους, φτελιές, οξιές, κουτσουπιές, κρνανιές, μελικουκιές, ιτιές, σκλήθρα, πλατάνια, ζελεινιές, κισσούς, ομορφόφρα δέντρα καθώς και σπάνια είδη φυτών. Οι κληματαριές βέβαια όπως το λέει και το όνομα του χωριού δεν λείπουν από κανένα σπίτι. Πλούσια είναι και η πανίδα του χωριού, στις περιοχές γύρω από το ποτάμι αλλά και στα δάση φιλοξενούνται αλεπούδες, γεράκια, βίδρες αλλά και πολλά άλλα αμφίβια και ψάρια. Κοντά στη **γέφυρα του Μπακόλα** βρίσκεται και ο **Πολυσταφυλιτικός** (Ρουσιασαιώτικος) **νερόμυλος** όπου μέχρι τη δεκαετία του 1980 οι Λακκο-Σουλιώτες άλθαν το σιτάρι.

Η πρόσβαση στο Πολυστάφυλο γίνεται από τρεις εισόδους, μέσω του Θεσπρωτικού, μέσω του δήμου Λούρου και από τα Γιάννενα μέσω του Δήμου Λάκκας Σουλίου. Ο επισκέπτης στο Πολυστάφυλο μπορεί να δοκιμάσει στα καφενεία του χωριού το εκλεκτής παραγωγής μέλι τσίπουρο καθώς και υπέροχους μεζέδες από ντόπια κρέατα. Το Πολυστάφυλο διαθέτει Πολιτιστικούς Συλλόγους στην Αθήνα (e-mail: polistafilo@mail.gr), στην Πρέβεζα και τα Γιάννενα. Ο εν Αθήναις Σύλλογος Πολυσταφυλιτών "Η Αγία Τριάδα" κυκλοφορεί από το 2006 την πολιτιστική-ενημερωτική εφημερίδα "Το Πολυστάφυλο" μέσω της οποίας επικοινωνούν όλοι οι συγχωριανοί και φίλοι σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Άγ. Γεώργιος

Κοίμηση της Θεοτόκου

Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Καστρί Ριζοβουνίου

Ριζοβούνι

Το χωριό με τα πολλά νερά και το άρωμα των πορτοκαλιών

Το Ριζοβούνι είναι ένα από τα παλαιότερα χωριά της Μικρής Λάκκας Σουλίου. Είναι χτισμένο στους πρόποδες του βουνού Μαρούτσα. Η παλαιότερη ονομασία του ήταν «**Ποδογόρα**», από μετάφραση της σλάβικης ονοματολογίας «**Pot gorja**», δηλαδή «**υπό τας υπωρίας**» = στη ρίζα του βουνού = Ριζοβούνι.

Είναι από τα χωριά που κατά την περίοδο του εμφύλιου σπαραγμού και της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, αρκετοί κάτοικοί του, λόγω των κοινωνικών τους φρονημάτων, υπέστησαν πολιτικούς διωγμούς και εξορίες.

Το Ριζοβούνι έχει να επιδείξει τρία κυρίως ενδιαφέροντα σημεία:

Α΄ Την ιστορική Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Β΄ Πηγαία νερά και βρύσες.

Γ΄ Φυσικές ομορφιές με πλούσια βλάστηση και περιβόλια με πορτοκαλιές και λεμονιές.

Α΄ Η Μονή είναι χτισμένη στο λόφο, που βρίσκεται στο νότιο μέρος του χωριού, περικλειόμενος από κάστρο – οχύρωση μήκους 1.400 μέτρων, και χρονολογείται από τον 6ο περίπου αιώνα π.Χ., όπου και μεγάλος οικισμός με την επωνυμία **Βαταί**. Κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα οι **Βαταί** εντάχθηκαν στην Ηπειρωτική Συμμαχία και κατά τη Βυζαντινή περίοδο, στον ίδιο χώρο χτίστηκε Παλιοχριστιανικός ναός, μέρος του οποίου αποτέλεσε την Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου, με σπάνιες τοιχογραφίες και φορητές εικόνες. Η Μονή, για μεγάλο χρονικό διάστημα δέσποσε ως πνευματικό και οικονομικό κέντρο.

Β΄ Στο κέντρο του χωριού, καθώς και σε άλλα σημεία αυτού, υπάρχουν φυσικές πηγές.

Γ΄ Η καλύτερη εποχή να επισκεφθεί κανείς το Ριζοβούνι είναι η άνοιξη. Είναι η χρονική στιγμή που ανθίζουν οι πορτοκαλιές και οι λεμονιές, οι οποίες αναδίδουν ένα σπάνιο, μοναδικό, θα λέγαμε, άρωμα. Κάτω από τα περιβόλια, στον κάμπο, απλώνεται μια μεγάλη γεωργική έκταση με τριφύλλια, προκαλώντας έτσι ένα σπάνιο θέαμα, καθώς το τοπίο φαντάζει ως ένας απέραντος χλοοτάπητας.

Σήμα κατατεθέν, για το Ριζοβούνι είναι και ο αιωνόβιος πλάτανος, που δεσπόζει στην κεντρική πλατεία, υπό τη σκιά του οποίου, κατά τους θερινούς μήνες, μπορεί κανείς να απολαύσει τον καφέ του, ενώ η λίμνη Ζηρού, μέρος της οποίας ανήκει στο Ριζοβούνι, με τις φυσικές της ομορφιές προσδίδει ιδιαίτερη αίσθηση ομορφιάς. Εκτός από τη Μονή της Παναγίας (Καστρί), ξεχωριστή αίγλη στο χωριό προσδίδουν και τα ξωκλήσια της Αγίας Σοφίας, της Αγίας Μαρίας, της Αγίας Ελεούσας, του Άη Λια και της Αγίας Παρασκευής, που είναι χτισμένη πάνω σε ογκώδη βράχο.

Η άνοιξη, για το Ριζοβούνι συνδέεται και με τη Λαμπρή. Οι κάτοικοι του χωριού, συνεχίζοντας μια μακροχρόνια παράδοση, μετά την Ανάσταση και επί τρεις μέρες, στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου, στήνουν παραδοσιακούς χορούς με τραγούδια που δίδονται κατά τις ημέρες του Πάσχα. Τα τραγούδια και οι χοροί διακρίνονται για τον ιδιόζοντα ρυθμό και τη μουσικότητά τους, που τον σέρνουν γέρο και νέοι, αγόρια και κορίτσια, όπως άλλωστε τους καλεί και ο κορυφαίος του χορού με τους στίχους :

*Μπάτε κορίτσια στο χορό να μάθετε τραγούδια
Να δείτε και να μάθετε πως πιάνεται η αγάπη.....*

Η Αγία Παρασκευή

Λίγα λόγια για το Δήμο Θεσπρωτικού

Ο Δήμος Θεσπρωτικού είναι ένας από τους 8 Καποδιστριακούς Δήμους του Νομού Πρέβεζας, βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Νομού και συνορεύει με τους Δήμους Φιλιππιάδας, Λούρου, Λάκκας Σουλίου και την κοινότητα Κρανιαάς. Αποτελείται από οκτώ Δημοτικά Διαμερίσματα με έδρα το Θεσπρωτικό. Τα δημοτικά Διαμερίσματα είναι: Άσσος (Νάσσαρη), Παπαδάτες, Ριζοβούνι (Ποδογόρα), Γαλατάς (Μπουλιμέτι), Μελιανά, Πολυστάφυλο, Νικολίτσι, Θεσπρωτικό (Λέλοβα). (Σε παρένθεση οι παλαιότερες ονομασίες των χωριών). Έχει έκταση 131.823 τ.μ. και πληθυσμό 5.653 κατοίκους. Εκτείνεται στα όρια της κοιλάδας (Κάτω) Λάκκας Σουλίου, η οποία είναι μια εντελώς κλειστή κοιλάδα, απομονωμένη γεωμορφολογικά από τις γειτονικές περιοχές των Ιωαννίνων, της Φιλιππιάδας και του Λούρου. Η κοιλάδα αυτή βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα του Νομού Πρέβεζας, ανάμεσα σε δύο υψηλές οροσειρές - παραφυάδες της Ολύμπιας, το "Μπαλντενέζι", δυτικά και το βουνό Παπαδατών και Ριζοβουνίου ανατολικά.

Η περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ημιορεινή. Το κλίμα είναι γενικά μεσογειακού τύπου. Κατά τη χειμερινή περίοδο εμφανίζει χαρακτηριστικά εύκρατου κλίματος με συχνές βροχές από το Σεπτέμβριο μέχρι το Μάρτιο ενώ σπάνια εμφανίζονται παγετοί και χιονοπτώσεις.

Οι κάτοικοι του Δήμου Θεσπρωτικού ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Βρίσκεται σε κεντρικό σημείο, με εύκολη πρόσβαση, ανάμεσα στις πρωτεύουσες των Νομών (Άρτα, Ιωάννινα, Πρέβεζα) και λόγω του ημιορεινού χαρακτήρα μπορεί να χαρακτηριστεί το Ζαγόρι του Νομού Πρέβεζας. Πανεύκολη και κοντινή είναι και η πρόσβαση προς τις γαλαζοπράσινες και πανέμορφες παραλίες του Ιονίου και του Αμβρακικού.

Η περιοχή της Ηπείρου είναι ένα τεράστιο αρχαιολογικό πάρκο παλαιότερων και νεότερων χρόνων. Έχοντας σαν βάση την περιοχή του Δήμου Θεσπρωτικού ο επισκέπτης έχει εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε σημαντικά αξιοθέατα και αρχαιολογικούς χώρους, που βρίσκονται στις γειτονικές περιοχές.

Στη "Λάκκα Σούλι", περιοχή και χωριά του Δήμου Θεσπρωτικού, μπορεί να φτάσει ο επισκέπτης:

- Από την εθνική οδό Πρέβεζας - Άρτας, από τη διασταύρωση της Στεφάνης.
- Από την εθνική οδό Φιλιππιάδας Ιωαννίνων, από τη διασταύρωση της Ρωμιάς.
- Από την περιφερειακή οδό Ιωαννίνων - Δερβιζιάνων και
- Από την περιφερειακή οδό Τύριας Σελλών - Ρωμανού, από τη διασταύρωση του Πολυστάφυλου.

Και έχει πολλά να δει και να απολαύσει ο επισκέπτης, φτάνοντας σ' αυτόν τον ιδιότυπο και ειδικό τόπο. Ο επισκέπτης για τη διαμονή του μπορεί να φιλοξενηθεί σε νεόδμητους ξενώνες και ξενοδοχεία της περιοχής.

Χρήσιμα Τηλέφωνα

Τηλεφωνικό κέντρο Δήμου:	26833 60500
Αστυνομικό τμήμα Θεσπρωτικού	26830 31122
Πυροσβεστική Υπηρεσία (Θεσ/κό)	26830 31199
Κέντρο Υγείας Θεσπρωτικού	26833 60200
Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Β.)	166
Κ.Ε.Π. Δήμου Θεσπρωτικού	26830 32904
ΕΛ.ΤΑ. (Ταχυδρομείο Θεσπρωτικού)	26830 31314
Ταξί (Θεσπρωτικό)	26830 31253
ΚΤΕΛ Σταθμός Θεσπρωτικού	26830 31220
ΚΤΕΛ Πρέβεζας	26820 22213
ΚΤΕΛ Αθηνών	210 5129252
Νομαρχία Πρέβεζας	26823 60268